

# O PERSPECTIVĂ ASUPRA CONFLICTELOR DE LEGI IN VIZIUNEA NOULUI COD CIVIL

HOREA CRIȘAN\*

*Abstract* In the modern world, every country having a developed legal system has its own set of conflict rules, which form a part of its private law. Such rules differ from one country to another, and these differences tend to undermine the purposes of the rules. For such purposes include the achievement of legal security ( by way of certainty, predictability and uniformity of results , regardless of which country's courts are involved) for the persons involved. Like any other rules of country's private law, its conflict rules may be harmonized with those of other countries by means of international treaties, and in this respect much has been achieved by the conventions negotiated at the Hague Conference on Private International Law.

Especially in recent years, further harmonization has been achieved at European level by measures adopted within the framework of the European Union, and it is on such harmonization that the present work is focussed.

Private international law rules do not merely address the problem of reducing the potential for inconsistent legal treatment of disputes. They are not just concerned with achieving a rational or orderly division of regulatory authority. They also involve the normative question of how that ordering of regulatory authority should be achieved. The selection of a particular rule of jurisdiction or choice of law rule is not just a recognition that ( following from justice pluralism ) other legal order should govern; it implies that the connecting factor adopted in that choice of law rule should be the foundation of the division of the regulatory authority of states.

**Keywords:** international law, private law, conflict of laws, interpretation

---

\* Lect. univ. dr. Facultatea de Drept Cluj-Napoca, Universitatea „Dimitrie Cantemir” București.

## 1. Introducere

De cele mai multe ori ramura de drept internațional este apreciată prin raportare la o altă ramură de drept, și anume dreptul internațional public. Distincția între cele două ramuri de drept este una cât se poate de clară, astfel încât ramura dreptului internațional public se ocupă de relația, drepturile și obligațiile dintre state, pe când ramura de drept ce constituie obiectul prezentului studiu se preocupă cu probleme de jurisdicție, aplicabilitatea legii, recunoașterea, precum și punerea în executare a hotărârilor străine dispuse de instanțele naționale.

Îndrăznim să afirmăm faptul că în ultimii ani, s-a conturat prin cooperarea instanțelor statelor membre ale UE, în materia recunoașterii regimului matrimonial, proceduri de insolvență în materie comercială, etc. materia „dreptului internațional privat european”.

Acest lucru este conturat în primul rând prin Convenția de la Bruxelles din 1968, bazată pe art. 293 din Tratatul de la Lisabona, care a asigurat libertatea de a judeca principiile de drept europene, în concordanță cu libera circulație a bunurilor, persoanelor, serviciilor și capitalurilor. Cu toate acestea Tratatul de la Amsterdam a adus în Titlu IV, cooperare în materie judiciară, o prioritate cu precădere în materia imigrației, vizelor, acordarea azilului. În ciuda acestui fapt, dorim să menționăm că unele principii nu au fost agreate ca aplicabilitate în state membre precum Marea Britanie, Irlanda sau Danemarca.

*Dreptul internațional privat* constituie o disciplină de sinteză, având ca obiect de studiu raportul de drept privat cu **element de extraneitate**<sup>1</sup>.

Prezența elementului de extraneitate într-un raport juridic determină ca, în legătură cu acesta, să ia naștere un conflict de legi (posibilitatea ca raportului juridic să i se aplice două sau mai multe sisteme de drept aparținând unor state diferite). Finalitatea dreptului internațional privat este aceea de a soluționa conflictul de legi, iar instrumentul utilizat în acest scop este norma conflictuală. În consecință, conținutul dreptului internațional privat este alcătuit – preponderent – din norme conflictuale, menite să stabilească sistemul de drept aplicabil unui raport juridic cu element de extraneitate (*lex causae*), dar și din norme materiale ce reglementează pe fond, în unele cazuri, asemenea raporturi juridice (norme de aplicație imediată).

---

<sup>1</sup> I. P. Filipescu, A. I. Filipescu, *Tratat de drept internațional privat*, ediție revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2005, p. 21.

*Partea generală a disciplinei este consacrată cercetării raționamentului juridic, specific dreptului internațional privat, care permite determinarea sistemului de drept aplicabil unui raport juridic cu element de extraneitate. Efectuarea acestui raționament presupune parcurgerea succesivă a următoarelor etape principale: a) determinarea, prin intermediul calificării, a normei conflictuale incidente, b) soluționarea conflictului de norme conflictuale și identificarea, atunci când este cazul, a retrimiterii la *lex fori* (legea instanței sesizate), c) aplicarea (când nu există retrimiteri) a legii străine ca *lex causae*, d) înlăturarea legii străine ce a devenit aplicabilă raportului juridic prin fraudă sau care încalcă ordinea publică de drept internațional privat a statului instanței sesizate.*

*Partea specială a disciplinei cercetează normele conflictuale aplicabile diferitelor categorii de raporturi de drept privat cu element de extraneitate: raporturi de drept civil și al familiei, de drept comercial și al transporturilor, raporturi de dreptul muncii și al proprietății intelectuale, precum și raporturi de drept procesual civil.*

În cadrul disciplinei *drept internațional privat*, analiza teoretică a reglementărilor naționale și comunitare incidente este dublată de studiul jurisprudenței relevante, fiind avute în vedere atât spețe străine clasice, cât și spețe, de dată recentă, soluționate de către instanțele române.

## 2. Elementul de extraneitate

*Dreptul internațional privat* constituie o disciplină de sinteză, având ca obiect de studiu raportul de drept privat cu element de extraneitate.

Prezența elementului de extraneitate într-un raport juridic<sup>2</sup> determină ca, în legătură cu acesta, să ia naștere un conflict de legi (posibilitatea ca raportului juridic să i se aplice două sau mai multe sisteme de drept aparținând unor state diferite). Finalitatea dreptului internațional privat este aceea de a soluționa conflictul de legi, iar instrumentul utilizat în acest scop este norma conflictuală<sup>3</sup>. În consecință, conținutul dreptului internațional privat este alcătuit – preponderent – din

---

<sup>2</sup> Raportul juridic este o relație socială reglementată de normele juridice (a se vedea Gh. C. Mihai, R. I. Motica, *Fundamentele dreptului. Teoria și filozofia dreptului*, Editura All, București, 1997, p. 18-19.

<sup>3</sup> D. A. Popescu, M. Harosa, *Drept internațional privat, Tratat elementar*, vol. I, Editura Lumina Lex, București, 1999, p. 124.

norme conflictuale, menite să stabilească sistemul de drept aplicabil unui raport juridic cu element de extraneitate (*lex causae*), dar și din norme materiale ce reglementează pe fond, în unele cazuri, asemenea raporturi juridice (norme de aplicație imediată).

De pildă, cu privire la *subiectele* raportului juridic, elementul de extraneitate poate apărea în legătură cu cetățenia, domiciliul sau reședința și, în anumite sisteme de drept, religia. Pentru persoanele juridice, principalele elemente de extraneitate sunt sediul, naționalitatea, pavilionul navei, etc. De reținut este faptul că elementele de extraneitate sunt „străine” în condițiile în care subiectele de drept se află în străinătate sau situația lor juridică este reglementată de o normă străină.

În legătură cu *obiectul*<sup>4</sup> raportului juridic, bunul (mobil sau imobil), există element de extraneitate atunci când bunul este situat în străinătate sau, deși este în țară, se află sub incidența unei legi străine (de exemplu, bunurile unei ambasade străine în România).

Referitor la *conținutul* raportului juridic, acestea fiind format din drepturile și obligațiile părinților, se materializează prin elemente de fapt, care, atunci când sunt plasate în străinătate sau sub incidența unei legi străine, constituie, totodată, elemente de extraneitate.<sup>5</sup>

Așadar, la actele juridice pot fi elemente obiective, precum locul încheierii actului sau al executării actului sau al prestației caracteristice, iar în legătură cu elementul subiectiv, și anume voința părinților de a plasa raportul juridic sub incidența unei legi străine. În același context, la

---

<sup>4</sup> În același sens, definiția noțiunilor de obiect, subiecte și conținut al raportului juridic, I. P. Filipescu, A. I. Filipescu, *op. cit.*, p. 21; D.-Al. Sitaru, *op. cit.*, p. 15; D. A. Popescu, M. Harosa, *op. cit.*, p. 124; B.M.C. Predescu, *op. cit.*, p. 22-23; F. Ciutacu, *Drept internațional privat*, Editura Themis Cart, Slatina, 2006; N. Diaconu, *op. cit.*, p. 34.

<sup>5</sup> În literatura juridică majoritară se subliniază, „ca un prim criteriu de grupare a normelor juridice în ramuri de drept, caracterul relațiilor sociale pe care ramura de drept respectivă le reglementează, considerând că acesta ar fi obiectul reglementării juridice. Trebuie să precizăm, însă, că deși acest criteriu este dominant, totuși el are un anumit grad de relativitate. Problema cea mai complicată, care nu și-a găsit o rezolvare corespunzătoare, constă în faptul că un anumit grup de relații sociale (ceea ce în general se numește obiectul reglementării juridice), devine autonom tocmai pentru că este reglementat de anumite norme juridice. Așadar, ceea ce se înțelege prin caracterul distinct, unitar al relațiilor sociale este dat de o anumită categorie de norme juridice” (a se vedea Gh. Boboș, C. Buzdugan, *Teoria generală a dreptului*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2005, p. 129).

faptele juridice<sup>6</sup>, elementul de extraneitate se poate identifica cu delictul, locul săvârșirii delictului sau al producerii prejudiciului, iar la evenimentele naturale, locul producerii evenimentului (nașterea, moartea, calamitatea naturală etc.).

### 3. Conflictul de legi

Astfel cum am arătat în capitolul anterior, datorită elementului de extraneitate într-un raport juridic face ca, în legătură cu acel raport juridic, să se nască un conflict de legi, datorită posibilității ca acestui raport juridic să fie susceptibil de a i se aplica două sau mai multe sisteme de drept aparținând unor state diferite.

Prin exemplificare, în cazul încheierii unui contract comercial încheiat între o societate cu sediul în străinătate și o societate comercială română, în cazul nerespectării prevederilor contractuale ce ar duce la apariția unui litigiu care este legea susceptibilă să soluționeze litigiul. Așadar, judecătorul sau după caz arbitrul trebuie să stabilească competența teritorială, după caz materială în vederea soluționării litigiului.

Conflictul de legi<sup>7</sup> este pasibil și de o definiție „metaforică”, și anume el este o îndoială, o întrebare care se pune în mintea judecătorului sau arbitrului competent pentru soluționarea litigiului: care dintre sistemele de drept în prezență se aplică raportului juridic respectiv?

Exemplul de mai sus, trasează câteva elemente definitorii ale raportului juridic de drept internațional privat, și anume:

Izvorul conflictului de legi este elementul de extraneitate. Numai existența într-un raport juridic a unui element de extraneitate face ca, în legătură cu acel raport să se nască un conflict de legi, iar el devine, implicit un raport de drept internațional privat.

Art. 2557 alin. 3 C. civ., subliniază faptul că în cazul conflictului de legi nu vorbim de vreun conflict de suveranități, între statul român și cel străin, cu care elementul de extraneitate are legătură. În opinia celor mai mulți autori, noțiunea de „conflict de legi” ar putea fi redată cel mai bine prin sintagma „concurs de

---

<sup>6</sup> Cu privire la noțiunea de fapt juridic, a se vedea N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Editura Actami, București, 1999, p. 320.

<sup>7</sup> A se vedea, D. A. Popescu, *Corelația dintre conflictele de legi și conflictele de jurisdicții*, în „Fiat Justitia”, nr.1/1999, p. 59-67.

legi”, deoarece esența acestei instituții este că, în legătură cu unul și același raport juridic, sunt „în concurs” două sau mai multe legi aparținând unor sisteme de drept diferite. Noțiunea de „conflict de legi” nu poate fi însă abandonată, deoarece ea este pe larg utilizată în legislația și literatura română de specialitate, fiind totodată concordantă cu cea din terminologia francofonă și anglofonă („*conflict de lois*”, „*conflict of laws*”).

Prin mecanismul normei conflictuale<sup>8</sup>, acestuia i se aplică un singur sistem de drept – și anume cel indicat de norma conflictuală, ca *lex causae* – sistem care poate fi cel al forului (român) sau unul străin. Așadar, raportul juridic care conține un element de extraneitate este „susceptibil” de a i se aplica două sau mai multe sisteme de drept diferite, și anume cel român și oricare dintre cele la care elementele de extraneitate trimit.

Conflictul de legi apare între sistemele de drept ale unor state diferite. Așadar, în sintagma „conflict de legi”, noțiunea de „lege” trebuie luată în sensul de „sistem de drept”, aparținând unui anumit stat<sup>9</sup>.

Datorită faptului că reglementările din sistemele de drept ale statelor sunt deosebite unele de altele, cu privire la aceeași instituție juridică, duce la apariția conflictului de legi.

Unii autori analizează prin prisma teoriei restrictive, trăsăturile conflictului de legi, pe baza „științei conflictelor”, astfel izvoarele dreptului internațional privat fiind în cele mai multe țări preponderent de natură cutumiară, se poate observa rolul crescut al convențiilor internaționale în domeniu, în special al celor adoptate la Haga.

Este de subliniat faptul că rolul normelor conflictuale este de a determina legea aplicabilă fără a se ajunge la tranșarea litigiului pe fond, acestea fiind din punctul de vedere al naturii normelor care reglementează conflictele de legi diametral opuse normelor substanțiale.

Soluționarea conflictului de legi presupune, ca metodă juridică, încadrarea instituției juridice într-o categorie juridică, astfel sarcina de a

---

<sup>8</sup> S-a spus în acest sens că norma conflictuală prezintă un dublu caracter: este indirectă – nu rezolvă litigiul pe fond – și neutră – se dezinteresează de fondul cauzei (D. Gutmann, *Droit international privé*, Dalloz, Paris, 1999, p. 33).

<sup>9</sup> I. P. Filipescu, A. I. Filipescu, *Drept internațional privat...*, p. 424. De exemplu, normele conflictuale a două state trimit la *lex fori*, care este diferită în conținut. Se va ajunge la situația în care norme conflictuale identice nu duc la soluții identice.

cerceta natura instituțiilor de drept civil intern revine instanțelor.

#### **4. Concluzii**

Norma conflictuală soluționează conflictele de legi în sensul că stabilește care dintre sistemele de drept în prezență trebuie să se aplice cu privire la raportul juridic respectiv. Este de reținut în concret că norma conflictuală desemnează legea internă competentă să cărmuiască raportul juridic cu element străin. Sistemul de drept astfel determinat poartă denumirea de „legea cauzei” (*lex causae*).

Norma conflictuală are rolul de a stabili care dintre sistemele de drept în prezență este chemat să se aplice pe parcursul existenței raportului juridic. Din momentul desemnării legii competente rolul normei conflictuale încetează. S-a spus, din acest motiv, că norma conflictuală apare ca o „normă de trimitere sau de fixare”.

Din punct de vedere procedural, aplicarea prealabilă a normei conflictuale se explică prin succesiunea logică a etapelor de realizare a dreptului, și anume mai întâi trebuie determinat, pe baza normei conflictuale, sistemul de drept aplicabil în speță de către instanța declarată competentă, iar abia apoi această instanță trebuie să determine, din sistemul de drept aplicabil, care este norma materială pentru soluționarea litigiului.

În opinia majorității autorilor, norma conflictuală influențează norma materială aplicabilă deoarece trimiterea de către norma conflictuală la un anumit sistem de drept duce, pe fond, la aplicarea normelor materiale ale acelui sistem de drept.

Cu titlu de exemplu, dacă litigiul privind starea civilă și capacitatea unei persoane fizice, cetățean român cu domiciliul în Germania, este judecat în România, se aplică norma conflictuală care are ca punct de legătură cetățenia (*lex patriae*) și care trimite deci la legea materială română; dacă același litigiu se judecă însă în Anglia, unde norma conflictuală în această materie are ca punct de legătură domiciliul persoanei (*lex domicili*), se va aplica dreptul german. Așadar, se evidențiază faptul că soluțiile pe fond pot fi diferite în funcție de norma materială aplicabilă în cauză.